

SUKUPOLVIKIISTA JA ELÄKEPOLIITTINEN VÄITTELY

Kathrin Komp-Leukkunen
Visa Rantanen

ELÄKEUUDISTUSKESKUSTELU 2015

Väestön vanheneminen haastaa eläkejärjestelmän kestävyyttä sekä eläketurvaa Suomessa. Eläkeuudistukset yleistyvät, kun eri tahot hakevat ongelmaan ratkaisuja painottamistaan näkökulmista. Vuonna 2015 tätä yritti joukko kansalaisia työkalunaan kansalaisaloite, joka ehdotti työeläkkeiden nostamista. Vuoden 2015 kansalaisaloitetta käsitellyt tapaustutkimus (Komp-Leukkunen & Rantanen, 2021) tarkasteli aloitetta sukupolvien välisen konfliktin näkökulmasta.

TUTKIMUKSEN KESKEISET TULOKSET

- Kiihkeä väittely voi hyödyttää eläkepoliittista keskustelua, koska se voi tuoda eri ryhmien intressit ja eläkejärjestelmän sisäiset riippuvuussuhteet selkeämmin esiin eläkepoliittisessa keskustelussa.
- Kun asiantuntijat osallistuvat julkiseen keskusteluun, keskustelun osapuolet voivat ymmärtää toistensa kantoja selkeämmin poliittisten valintojen seuraamusten näkökulmasta.
- Asiantuntijaosapuolet voivat tuoda esiin eläkekeskustelun taustalla vaikuttavan sukupolvien välisen konfliktin.
- Asiantuntijoiden osallistuminen eläkepoliittiseen keskusteluun voi auttaa sovittelemaan sukupolvien välisiä intressiristiriitoja.

Kansalaisaloitteet ovat kansalaisten tekemiä aloitteita, joihin kerätään kannattajien allekirjoituksia. Aloite etenee eduskuntaan, mikäli se onnistuu keräämään tarpeeksi kannattajia. Eläkeuudistusta ajanut aloite törmäsi eduskuntaan, joka torjui aloitteen. Kyseinen kansalaisaloite ehdotti muutoksia työeläkeindeksiin, eli siihen miten työeläkkeiden indeksikorotukset muodostetaan. Nykyisten eläkkeensaajien työeläkkeet olisivat nousseet, mutta työikäisen väestön maksamat eläkemaksut olisivat puolestaan kasvaneet.

Eläkeuudistuksen yhteydessä **sukupolvien välinen konflikti** merkitsi eturistiriitaa eläköityneen vanhemman sukupolven sekä nykyään eläkemaksuja maksavien nuorempien ja keski-ikäisten välillä. Kansalaisaloitetta perusteltiin eläkeköyhyyden vähentämisellä, eli kansalaisaloite pyrittiin alun perin liittämään eläkeläisköyhyyden teemaan. Sukupolvien välisen konfliktin näkökulma nousi esiin sanomalehtikeskustelussa, kun asiantuntijatahot ottivat kantaa eläkeuudistuksen arvioituihin seurauksiin. Keskustelussa tuotiin esiin eläkeindeksin muuttamisen vaikutukset eläkerahastojen kulumiseen. Näin eläkejärjestelmän kestävyys nousi kilpailevaksi teemaksi eläkeköyhyyden rinnalle. Julkisuudessa kantaa ottaneisiin asiantuntijoihin kuului tutkijoita yliopistoista ja valtion virastoista sekä eläkevakuutusyhtiöiden edustajia.

Kansalaisaloite sai **eduskunnassa** kiitosta sikäli, että eläkeläisten asiaa pidettiin tärkeänä, vaikkakin vain vähemmistö kannatti aloitetta suoraan. **Mediakeskustelussa ja eduskuntakeskustelussa** kummissakin esiintyi vastakkainasettelua sukupolvien välillä. **Eduskuntakeskustelussa** kansanedustajien kannanotot lähenivät toisiaan puoluelinjojen yli, kun asiantuntijakeskustelussa esitetyt näkökulmat eläkejärjestelmän kestävydestä tulivat osaksi poliittista keskustelua.

Johtopäätökset

Poliittiset kannat muuttuvat reflektion myötä julkisessa keskustelussa. Eläkepoliittisessa keskustelussa argumentointi voi nojata aiheen rajaamiseen eri ryhmien intressien mukaisesti. Eläkejärjestelmään sisältyvien sukupolvi-intressien ymmärtäminen on keskeistä kehittävän eläkepoliittisen keskustelun kannalta. Mahdollisuus reflektioon ja poliittisten kantojen muutokseen poliittisen argumentoinnin myötä tulee ottaa huomioon eläkepolitiikkaa käsittelevässä suorassa demokratiassa.

SUMMARY IN ENGLISH

Pension reforms become more common in times of population aging. They are necessary for maintaining pension schemes financially viable and for ensuring that pensioners receive a sufficient amount of pension benefits. In 2015, a Finnish citizens' initiative recommended increasing pension benefits. This citizens' initiative aimed at changing the earnings-related pillar of the Finnish pension system. It proposed to adapt the pension indexation, meaning the way of calculating the amount of pension benefits distributed: older people would have received higher pension benefits, and middle-agers would have paid higher pension contributions. The parliament ultimately rejected the reform proposal. A case study about the initiative investigated it from the viewpoint of intergenerational conflict. This study found that the intergenerational conflict became visible during the newspaper debate, when experts explained the reform effects. Once experts, e.g. researchers and representatives of pension insurances, entered the public debates, the statements of all parties involved gradually became more reflected. Reflected judgment gradually emerges during the public debate. Policymakers may use this insight to advance pension-related direct democracy.

- Main findings:
 - Discussions on citizens' initiatives may benefit from intense public debates.
 - When experts participate in the public debates, the individuals involved may be able to understand each other more easily.
 - Experts can raise awareness on when an intergenerational conflict occurs.
 - When experts participate in discussions on intergenerational conflicts, they can help to resolve those conflicts.

Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama
Kansalaisuuden kuilut ja kuplat –tutkimushanke (BIBU) tutkii kansalaisuuden muutoksia.
Monitieteisessä hankkeessa on mukana tutkijoita yhteensä kuudesta yliopistosta ja tutkimuslaitoksesta.

Tackling Biases and Bubbles in Participation
www.bibu.fi | [#biburesearch](https://twitter.com/biburesearch)

Lue lisää tutkimuksesta: Komp-Leukkunen, K., & Rantanen, V. (2021). A case of intergenerational conflict: The 2015 Finnish citizens' initiative on pension indexation. *Journal of Aging & Social Policy*. Published online ahead of print.

Lisätietoja:

Kathrin Komp-Leukkunen. Apulaisprofessori. Helsingin yliopisto.
kathrin.komp@helsinki.fi

Visa Rantanen. Väitöskirjatutkija. Helsingin yliopisto.
visa.rantanen@helsinki.fi

Kansalaisuuden kuilut ja kuplat, 2/2022
ISSN 2669-8080 (painettu),
ISSN 2669-8927 (verkkojulkaisu)